WIKIPEDIA

Forsete

Forsete (*Forseti*) är enligt Snorre Sturlasson en av gudarna i Asgård. Han har tolkats som rättvisans gud i nordisk mytologi med inriktning som laggivare och domare. Forsete har ibland ansetts vara identisk med gudomen **Fosite**, som på 600-talet dyrkades av friserna på ön Helgoland. Även Fosite tycks ha varit lagarnas och rättskipningens gud.

Forsete

Rättvisans gud i nordisk mytologi

Forsete sitter i rätten. Teckning av Carl Emil Doepler, 1882.

Nordisk gudom	
Del av	nordisk mytologi
Kön	man
Far	Balder
Mor	Nanna
Medlem av	Asar
Residens	Glitne
Gudom eller helgon för domän	rättvisa, fred, sanning, rättvisa

Innehåll

Den nordiske Forsete

Frisernas Fosite

Lex frisionum

Fosite och Forsete

Källor

Noter

Kommentarer

Den nordiske Forsete

I *Gylfaginning* (32) har Snorre följande att berätta om Forsete:

> *Forsete heter Balders och Nanna Nepsdotters son. Han äger ett hus i himmelen som heter Glitne, och de som kommer till honom med vanskliga tvistemål, de fara alla förlikta därifrån. Det är det bästa tingsstället i gudars och människors värld. Så har det sagts:*

En sal heter Glitne,
med guld är den stöttad,
av silver är salhusets tak;
Forsete finns där de flesta dagar
och medlar i alla mål.[1]

Glitnir heitir salr,
hann er gulli studdr
ok silfri þakðr it sama;
en þar Forseti byggvir flestan dag
ok svæfir allar sakar.

Forsete sitter i rätten. Teckning av Carl Emil Doepler, 1882.

Utöver detta är Forsete omnämnd på två ställen i *Skáldskaparmál*. I dess inledande kapitel finns hans *namn* på en lista över deltagare i ett gille hållet på Asgård, och i femte kapitlet får man veta att skaldekenningen *"Forsetes far"* betyder Balder. Hans namn nämns också i *Nafnaþulur* (þula 22) – men fler uppgifter om Forsete finns inte i den fornvästnordiska litteraturen.[2][3] Inte heller Saxo Grammaticus känner honom.

Forsete, cirka 1680. Från ett isländskt manuskript (AM 738 4to)

Våra källor är alltså Snorre Sturlasson samt den strof i *Grímnismál* som Snorre själv citerar som källa.[a] Men sista raden i denna strof (*och medlar i alla mål*) kan vara ett senare tillägg som inte har funnits i den ursprungliga dikten.[4][5] I så fall bortfaller ganska mycket av Snorres tolkning som bygger på just denna rad, och – som Jan de Vries påpekar – den enda ledtråd som återstår för att förklara Forsetes mytologiska roll blir själva gudanamnet.[4]

Namnet Forsete ger antydningar till lag och rätt, och betyder "den som har försäte", det vill säga den som leder rättsförhandlingarna, förklarar Gro Steinsland.[6] I nutida språkbruk behöver ordet dock inte ha med rättskipning att göra. *Forseti* är den isländske presidentens officiella titel; *forseti alþingis* kallas alltingets talman, men också den som sitter som ordförande i en styrelse eller är preses vid en kongress kan kallas *forseti*.[b]

Frisernas Fosite

I Alcuins *Vita Sancti Willibrordi*, en hagiografi över helgonet Willibrord som på 690-talet missionerade bland friserna, omtalas en gudom som tillbads på en ö mellan Friesland och Danmark. Enligt Adam av Bremen skulle det ha rört sig om den ö som i dag heter Helgoland.[7] På ön fanns en källa som var så helig att den som hämtade vatten där måste göra det under tystnad för att inte störa platsens helgd, och inget djur som druckit ur källan fick dödas. Men Willibrord slaktade en ko där, och "vanhelgade" dessutom källan genom kristna dop. Han blev alltså åtalad, men det intressanta är att målet hänsköts till gudens eget avgörande. Tre gånger drogs lott om missionärens öde, och varje gång undgick han den lott som skulle ha medfört en dödsdom. En av hans följeslagare hade dock inte samma tur utan blev dödad. Den gudom som "frikände" Sankt Willibrord hette *Fosite* och efter honom var ön kallad *Fositesland*.[5]

Lex frisionum

Denne Fosite kan möjligen också knytas till en saga om hur friserna fick sin lag – den lag som under Karl den stores regering översattes till latin och kom att kallas *Lex frisionum*. Enligt denna saga skulle Karl den store ha velat göra en sammanställning av alla de lagar som fanns i hans rike. Från Friesland inkallades tolv delegater för att uppläsa frisernas lag, men de misslyckades och blev som straff satta i en roderlös båt utan åror och drivna till havs. I sin nöd åkallade de Kristus, och plötsligt dök det upp en trettonde man på båten. Han bar en gyllene yxa på axeln, och med den som roder styrde han båten mot land. När de nalkades sin räddning kastade han yxan mot stranden, och där den slog i marken sprang det upp en källa. Sedan samlade han de tolv delegaterna runt källan och lärde dem frisernas lag.[5][8]

Även om sagan "har fått kristen färgläggning", som H.R. Ellis Davidson uttrycker saken, har många forskare ansett den vara hednisk till sitt ursprung.[5] Den trettonde mannen namnges inte i sagan,[9] men att han uppträder som *laggivare* vid en *källa* har ansetts utpeka guden Fosite.[5] Yxan är visserligen ett problem

eftersom den bättre skulle ha passat som attribut åt Tor,[9] men att den var av guld kan leda tankarna till den nordiske Forsetes gyllne sal.[5] Man finner också i sagan fraser som skulle kunna gå tillbaka på ålderdomliga allittererande formler, till exempel *ene axe up sine axla*.[10]

Fosite och Forsete

Jacob Grimm var den som först framkastade tanken att Fosite och Forsete skulle ha varit samma gudom.[11] Hypotesen har vunnit stor anslutning bland religionshistoriker men kritiserats av språkforskare.[12] Att sätta likhetstecken mellan gudanamnen *Fosite* och *Forseti* är "filologiskt omöjligt", menar exempelvis språkforskaren Thomas L. Markey.[10] Jan de Vries ansåg dock att *Forseti* skulle kunna vara en folketymologisk "översättning" av det saxiska *Fosite*[4] – på ungefär samma sätt som ordet "skärkötteri" är en folketymologisk ombildning av "charkuteri".

H.R. Ellis Davidson betraktade Fosite och Forsete som samma gudom, och hon påpekade också att det på Onsøy (Odens ö) i Østfold nära Oslofjorden i Norge finns ett gårdsnamn *Forsetlund* som påminner om det frisiska namnet *Fositesland*. "Det är sålunda möjligt att gudens dyrkan spritt sig från den frisiska kusten upp till Norge", skriver hon.[5] Även norska mytforskare håller med om denna möjlighet.[6][3] Gro Steinsland utesluter dock inte att den nordiske Forsete kan ha varit en rent litterär figur, som aldrig har varit föremål för dyrkan.[13]

Källor

- Den poetiska Eddan
- Snorres Edda

Sekundärkällor

- H.R. Ellis Davidson (1966), *Nordens gudar och myter*, Prisma, Stockholm.
- Anne Holtsmark (2001), *Fornnordisk mytologi*, Studentlitteratur, Lund. ISBN 91-44-34621-2
- John Lindow (2001), *Norse Mythology*, Oxford University Press, Oxford – New York. ISBN 978-0-19-515382-8
- Thomas L. Markey (1981), *Frisian*, Mouton Publishers, the Hague. ISBN 90-279-3128-3
- Gro Steinsland (2007), *Fornnordisk religion*, Natur och Kultur, Stockholm. ISBN 978-91-27-11429-6
- Jan de Vries (1970), *Altgermanische Religionsgeschichte*, II, Berlin.

Noter

1. ^ Snorres Edda (*Gylfaginning 32*), översättning Björn Collinder.
2. ^ John Lindow (2001), sid 119f.
3. ^ [a b] Anne Holtsmark (2001), sid 106.
4. ^ [a b c] Jan de Vries (1970), sid 283.
5. ^ [a b c d e f g] H.R. Ellis Davidson (1966), sid 171.
6. ^ [a b] Gro Steinsland (2007), sid 241.
7. ^ Adam av Bremen, *Gesta Hammaburgensis ecclesiæ pontificum*, bok 4 (Descriptio insularum aquilonis), kap. 3.
8. ^ Thomas L. Markey (1981), sid 63ff.
9. ^ [a b] Thomas L. Markey (1981), sid 64.
10. ^ [a b] Thomas L. Markey (1981), sid 65.

11. ^ Jacob Grimm, *Deutsche Mythologie*, del 1, 1835.
12. ^ Språkligt underbyggd kritik finns i Theodor Siebs, "Der Gott Fosete und sein Land" i *Beiträge zur Geschichte der Deutchen Sprache und Literatur* 35, 1909, sid 535–553.
13. ^ Gro Steinsland (2007), sid 229.

Kommentarer

a. ^ Snorre har dock ändrat lydelsen av första strofraden från *Glitnir er inn tíundi* (den tionde är Glitne) till *Glitnir heitir salr* (en sal heter Glitne). "Den tionde" anspelar på att Glitne i *Grímnismál* uppges vara den tionde gudaboningen i himmelen.
b. ^ Nordisk Familjebok om gudanamnet Forsete: "Namnet Forsete betyder *preses* (den som sitter främst) i en rätt." Forsete (http://runeberg.org/nfbh/0491.html) Mytforskaren John Lindow (2001), sid 119f., översätter *forseti* med "chairman" (ordförande), vilket tonar ner den rättsliga aspekten.

Nordisk mytologi, fornnordisk religion och asatro

Gudar, människor, och varelser	**Asar** (manliga)	Balder · Brage · Delling · Forsete · Heimdall (Rig) · Hermod · Höder · Höner · Kvaser · Loke · Lodur · Magne · Mode · Oden (Od) · Tor · Tyr · Ull · Vale · Ve · Vidar · Vile
	Vaner	Frej · Freja · Njord
	Asynjor	Fjorgyn · Frigg · Gerd · Idun · Nanna · Rind · Sif · Sigyn · Skade Friggs systerskap (enligt Gylfaginning): Eir · Fulla · Gefjon · Gna · Hlin · Lofn · Saga · Sjöfn · Snotra · Syn · Vör
	Nornorna	Skuld · Urd · Verdandi
	Valkyrior	Brynhild · Gunn · Göll · Göndul · Hild · Hlökk · Härfjätter · Kåra · Mist · Rist · Rota · Sigrun · Skögul · Svipul · Trud
	Jättar	Angerboda · Aurboda · Bergelmer · Bauge · Bele · Bestla · Byleist · Böltorn · Eggter · Farbaute · Fenja och Menja · Fornjot · Geirröd · Gilling · Gjalp · Greip · Grid · Gunnlöd · Gymer · Helblinde · Hrimgerd · Hymer · Hyrrokkin · Ide · Järnsaxa · Kare · Laufey · Loge · Mimer · Rungner · Rym · Surt · Suttung · Tjatse · Trivalde · Trudgelmer · Trym · Utgårdaloke · Vavtrudner · Ymer · Ägir · Ölvalde
	Dvärgar	Anar · Andvare · Berling · Dvalin · Fjalar och Galar · Ivalde · Ivaldesönerna · Lit · Nordre, Sudre, Austre och Vestre · Ny och Nedan · Regin · Reidmar · Sindre
	Andra gudomar	Andrimner · Bejla · Billing · Bor · Bure · Byggvir · Eldir · Fimafeng · Gersimi · Hel · Hjuke och Bil · Hnoss · Måne · Nep · Ran · Sol · Skirner · Svasud · Torgerd och Irpa · Vale och Narfe · Vindsval
	Människor	Ask och Embla · Aslög · Aurvandil · Groa · Liv och Livtrasir · Röskva · Sigmund · Sigurd Fafnesbane · Starkad · Tjalve · Vidfinn · Völund
	Djur och monster	Are · Arvaker och Allsvinn · Audhumbla · Blodighov · Dain, Dvalin, Duneyr och Duratror · Eiktyrner · Fafner · Fenrisulven · Garm · Gere och Freke · Grane · Gullinkamben · Gulltopp · Gyllenborste · Hate · Heidrun · Hildisvin · Hovvarpne · Hugin och Munin · Midgårdsormen · Månegarm · Nidhögg · Ratatosk · Räsvelg · Skinfaxe · Skoll · Sleipner · Särimner · Tanngnjost och Tanngrisner · Väderfölne
	Andra varelser	Diser · Einhärjar · Ljusalver · Svartalver

Platser	Nio världarna	Alfheim · Godheim (Asgård) · Helheim (Eljudne) · Jotunheim (Utgård) · Muspelheim · Mannheim (Midgård) · Nifelheim · Svartalfaheim · Vanheim
	Gudaboningar	Bilskirne · Bredablick · Fensalarna · Folkvang · Glitne · Himinbjörg · Noatun · Sökkvabäck · Válaskjálf · Valhall (Gladsheim) · Vingolf · Ydalir
	Vattendrag	Elivågor · Fimbultul · Gandvik · Gjöll · Ifing · Kerlaugar · Leipt · Slid · Vadgelmer · Vimur · Vån · Yggdrasils källor (Mimers brunn · Urdarbrunnen · Vergelmer)
	Landskap	Hindarfjäll · Idavallen · Järnskogen · Mörkskogen · Nidafjällen · Vigrid · Trudvang
	Andra	Barrö · Bifrost · Gimle · Ginnungagap · Gjallarbron · Glase · Gnipahålan · Hnitbjörg · Hunaland · Nasheim · Nastrand · Oskopne · Singasten · Trymheim · Vindhem · Yggdrasil · Åmsvartne
Föremål		Andvaranaut · Brisingasmycket · Dainsleif · Draupner · Eldrimner · Gjallarhornet · Gleipner · Gram · Gríðarvölr · Grotte · Gungner · Járngreipr · Lävaten · Megingjord · Mistelten · Mjölner · Nagelfar · Odrörer · Rate · Ringhorne · Skidbladner · Suttungamjödet · Svalin · Tyrfing · Vafrlogi · Valgrind
Händelser		Hjadningakampen · Världens skapelse · Vanakriget · Fimbulvinter · Ragnarök
Källor		*Gesta Danorum* · *Poetiska Eddan* · *Snorres Edda* · Sagalitteratur · Runstenar · Fornnordiskt språk
Samhällsliv		Blot · Drapa · Félag · Heiti · Tempelbyggnader · Kenning · Långhus · Nidstång · Offer · Runstav · Sejd · Völva
Ursprung		Germansk religion · Urindoeuropeernas religion
Se även		Fornnordisk tid · Sveriges kristnande · Nordisk folktro · Modern asatro · Forn sed